

Racisme og Borgerrettigheder

PÅ VEJ MOD EN NY VURDERING AF AMERIKANSK ANTISLAVERIPOLITIK?

AF

ANDERS JACOBSEN

Det er ingen nyhed, at den sorte borgerrettighedskamp i USA i 1960'erne og årtiets turbulente begivenheder i øvrigt betød meget på mange fronter – også inden for det historiske felt. Raceproblematikken blev med ét interessant i historiske undersøgelser. Flere amerikanske historikere begyndte at spørge, hvor borgerrettighedskampen havde sin oprindelse, og søgningen efter svar på 1960'ernes racespørgsmål førte ofte historikerne et århundrede (eller længere tid) tilbage – til tiden før Borgerkrigen, de sorte slavers frigivelse og Reconstruction-perioden. Historikerne begyndte at interessere sig for de første, der i større eller mindre stil kæmpede for de sortes sag: Slaverimodstanderne før Borgerkrigen.¹

I tiden efter Borgerkrigen, *Reconstruction*, gennemførte en republikansk Kongres domineret af tidligere prominente slaverimodstandere radikal borgerrettighedslovgivning, og flere tillæg til forbundsforfatningen, som de oprørske sydstater blev tvunget til at ratificere ved deres genoptagelse i Unionen, sikrede i hvert fald formelt den sorte befolkning lighed. Det var imidlertid åbenbart for enhver, at racismen og undertrykkelsen af den sorte befolkning fortsatte – i Syd såvel som i Nord.

Det republikanske parti, der altså gennemførte slavefrigivelsen og denne (formelle) »borgerrettighedsrevolution« efter Borgerkrigen, blev stiftet i midten af 1850'erne og var før krigen det vigtigste udtryk

¹ Denne artikel er en bearbejdet udgave af centrale dele af mit speciale, *Fordomsfulde frihedskæmpere: Racetænkning i amerikansk antislaveripolitik, 1850-1860*, Københavns Universitet 1997. Tak til dr.phil. Inga Floto og Carsten Due-Nielsen for god vejledning og konstruktiv kritik.

for den politiske modstand mod slaveriet. 1960'ernes amerikanske historikere blev opmærksomme på racespørgsmalet – ikke blot i deres egen samtid, men også førhen – og de søgte samtidig en forklaring på, hvorfor Borgerkrigen ikke gjorde en ende på racediskriminationen. De begyndte derfor at undersøge racetænkningen inden for det republikanske parti – og mere generelt blandt modstanderne af slaveriet.²

Denne modstand havde mange ansigter i årene op til slavernes endelige frigivelse den 1. januar 1863. Mennesker fra forskellige grupper valgte at bekæmpe slaveriet i Sydstaterne med forskellige midler, og de havde forskellige målsætninger. Det endelige mål var slaveriets ophævelse, men det kunne f.eks. foregå øjeblikkeligt og uden hensyn til konsekvenserne (f.eks. Unionens sprængning), eller det kunne ske gradvist over en længere årrække. Modstanden mod Sydens »*peculiar institution*,« som slaveriet også kaldtes, var ligeledes forskelligt funderet: Moralsk, politisk, socialt eller noget helt fjerde. Særlig vigtigt er skellet mellem den politiske og den ikke-politiske modstand.

Specielt for tiden efter 1830 er det vigtigt at have en sondring i ordbrugen pga. det stigende antal forskellige grupperinger blandt slaverimodstanderne. Det skyldes især, at modstanden mod slaveriet i 1840'erne og 1850'erne i højere grad blev en *politisk* kamp med vægten lagt på modstanden mod slaveriets udbredelse til de vestlige territorier (*non-extension*), samt at denne amoralske, politiske kamp kom til at stå i et skarpt modsætningsforhold til den rent *moralske* kamp, der i reglen blev ført uden for det politiske miljø. Man gik altså fra en direkte kamp mod slaveriet til en mere indirekte kamp rettet mod dets udbredelse. Non-extension var det centrale dogme for det republikanske parti og dets forgænger, Free Soil-partiet.³

Generelt har man primært skelnet mellem *abolitionisme* og *antislaveri*.⁴ Sondringen er oprindeligt indført af Albert B. Hart i 1906. I Harts terminologi var *antislaveri* »a negative force, an attempt to wall in an obnoxious system of labor so that it might die of itself«, mens *abolitionisme* var »a positive force, founded on moral considerations, stoutly denying that slavery could be a good thing for anybody, and perfectly

² Forskningen i racetænkningen før Borgerkrigen har et forholdsvist stort omfang i USA. På trods af at enkelte ikke-amerikanske forskere har bidraget til debatten, er det stort set et rent amerikansk forskningsfelt.

³ Free Soil-partiet stillede op ved valgene i 1848 og 1852 med modstanden mod slaveriets spredning til de vestlige territorier som sin centrale platform. Partiet samlede en bred skare af tilhængere, som talte både slaverimodstandere, utilfredse vælgere fra de etablerede partier, m.fl.

⁴ *Abolitionisme* kommer af ordet *abolition*, (slaveriets) ophævelse.

willing to see the social and economic system of the south disrupted«. ⁵ Som det vil fremgå nedenfor, var det dog langt fra alle forskere, der benyttede en så klar opdeling – i hvert fald ikke på raceområdet.

Det virker analytisk rimeligt med følgende sondring: Som *abolitionister* betegnes de kompromisløse personer, der ønskede slaveriets øjeblikkelige ophævelse ud fra fortrinsvis moralske overvejelser og uden hensyn til eventuelle politiske, sociale eller økonomiske konsekvenser. De var hovedsageligt modstandere af deltagelsen i den politiske proces, og de støttede lige borgerrettigheder for sorte. I modsætning dertil står så *antislaveri*-folkene, der havde en mere moderat og fleksibel holdning til sagen: Hovedvægten lå på *non-extension*, politisk deltagelse og sidenhen en gradvis, mere langsigtet vej mod slaveriets ophævelse. Det er imidlertid vigtigt at huske på, at 1850'ernes slaverimodstandere ikke benyttede samme strenge opdeling. De mennesker, vi her kalder abolitionister, betegnede f.eks. også sig selv som antislaverifolk. ⁶

Historikernes interesse har gennem de 134 år, der er gået siden Borgerkrigens afslutning, hovedsageligt kredset om modstanden mod slaveriet i det politiske miljø, dvs. (på baggrund af ovenstående diskussion) det politiske antislaverimiljø. Ligesom der i datiden var mange forskellige opfattelser af, hvordan slaveriet bedst blev bekæmpet, lige så vel har der sidenhen været mange forskellige vurderinger af aktørerne i det politiske miljø – ikke mindst i forbindelse med spørgsmålet om racismens udbredelse. Siden 1960'erne har abolitionisterne dog også nydt betydelig tiltrækningskraft på historikerne på grund af den ofte direkte sammenlignelighed med vort århundredes borgerrettighedsforkæmpere.

I denne artikel vil det på baggrund af en gennemgang af den historisk-geografiske udvikling på området blive forsøgt at afklare, hvor debatten i dag befinder sig. På grundlag af denne gennemgang samt enkelte kildeeksempler vil det endvidere blive søgt at give en frisk vurdering af problemstillingen: Hvordan var det politiske antislaverimiljøes racetænkning i USA før Borgerkrigen, og hvilke rettigheder ønskede man at give den sorte befolkning? Som overskriften antyder, vil hovedvægten ligge på historikernes *vurderinger* af antislaverifolkenes racetænkning, men andre aspekter, der kan bidrage til at belyse udviklingen, vil også blive inddraget.

⁵ David B. Davis: »Antislavery or Abolition?«, *Reviews in American History*, bd. 1, marts 1973, s. 95-96. I det efterfølgende betegnes de personer, der bekendte sig til antislaveriet, gerne som *antislaverifolk*. Vendingen *antislaverist* har aldrig vundet indpas.

⁶ *Ibid.*, s. 98 og Larry Gara: »Who was an Abolitionist?« i Martin Duberman (ed.): *The Antislavery Vanguard: New Essays on the Abolitionists*, Princeton 1965, s. 33.

Indledningsvis må det være på sin plads at definere, hvad der i denne artikel menes med *racisme*. Herved forstås *et sæt fordomme rettet mod en eller flere grupper baseret på troen på, at disse grupper nedarver ydre såvel som indre karaktertræk, der gør dem underlegne i forhold til andre grupper*.⁷ Der kan selvfølgelig være problemer forbundet med at anvende en sådan normativ definition. Til gengæld er det klart, at racisme således defineret adskiller sig klart fra andre »beslægtede« fænomener som f.eks. stridigheder mellem etniske grupper. Endvidere kan man sondre mellem racisme som virkelighedsopfattelse og racisme som moral. Der er jo en forskel mellem dem, der mener, at der er forskelle, og at der bør gøres forskel, og så dem, der mener, at der er forskelle, men at der ikke bør gøres forskel.

Vurderingen af antislaveripolitikken før 1960

Vurderingen af den politiske antislaveribevægelses holdninger til race-spørgsmålet har naturligvis ændret sig over den lange periode, der er gået siden Borgerkrigens afslutning. Det er vanskeligt helt at adskille historiografien på raceområdet fra den generelle borgerkrigshistoriografi, idet historikernes vurderinger af Borgerkrigens årsagsforklaringer m.v. som oftest har påvirket interessen for og vurderingen af antislaveripolitikken og dermed aktørernes holdninger på raceområdet. Vurderingen af de lange linier i tiden har m.a.o. naturligt påvirket vurderingen af specialtilfældene.

I hovedreglen kan man sige, at der går en temmelig klar skillelinie omkring 1960. Det nedenstående vil hovedsageligt koncentrere sig om udviklingen siden da, idet de forskellige opfattelser, der kom frem i 1960'erne og 1970'erne, stort set stadig er grundlaget for den fortsatte uenighed.

Før 1960 vurderedes antislaveripolitikken overvejende positivt, mens det modsatte nærmest har været vurderingen siden da. Det vil sige, at historikere, der før 1960 beskæftigede sig med området, enten ignorerede raceaspektet eller undlod at skelne mellem antislaverifolk og abolitionister i forbindelse med kampen for den sorte befolknings rettigheder.

En vigtig årsag til denne vurdering er ikke vanskelig at finde. Det faktum at slaverne blev frigivet under den første republikanske administra-

⁷ Definitionen er inspireret af den amerikanske sociolog og antropolog St. Clair Drake; se f.eks. St. Clair Drake: *Black Folk Here and There: An Essay in History and Anthropology*, bd. 1, Los Angeles 1987, s. 20.

tion, og at der i Reconstruction-perioden *blev* gennemført radikal borgerrettighedslovgivning af den republikanske Kongres, har i betydelig grad forblændet historikere i sam- og eftertid. Man har benyttet den nærliggende, men farlige tilbageslutning, at de politiske antislaverifolk så også havde lighed for den sorte befolkning på programmet *før* Borgerkrigen.

Generelt kan man altså sige, at der før 1960'ernes nye og mere kritiske interesse for racespørgsmålet sjældent var tale om en klar sondring mellem den moralsk funderede abolitionisme og det praktisk-politiske antislaveri, og at dette indebar en positiv vurdering af det politiske antislaverimiljø på raceområdet.

Dette gjaldt for de første værker, der kom i årene umiddelbart efter Borgerkrigen (og som så en sammensværgelse af slaveejere og sydstatspolitikere som den umiddelbare årsag til krigen); det gjaldt den »nationalistiske skole« af historikere omkring århundredskiftet, anført af James Ford Rhodes (der så Borgerkrigen som en uundgåelig konflikt i forbindelse med dannelsen af en amerikansk nationalitet og betragtede de politiske antislaverifolk som dem, der havde ført nationen frem til en »morsk genfødsel«); det gjaldt den »økonomiske skole« af historikere i 1920'erne under ledelse af Charles A. og Mary R. Beard (der nærmest ignorerede racespørgsmålet som et irrelevant eller i bedste fald underordnet element i den uundgåelige konflikt mellem de frie stater og slavestaternes forskellige økonomiske systemer), og det gjaldt den »neo-nationalistiske skole« af historikere i 1930'erne, f.eks. Dwight L. Dumond og Arthur M. Schlesinger, Jr. (der atter bragte den nationalistiske skoles synspunkter frem).⁸

Det gjaldt også den store gruppe af »revisionistiske« historikere, der i 1930'erne og de følgende årtier vendte sig mod ideen om den uundgåelige konflikt, f.eks. Avery Craven, James G. Randall, George Fort Milton og Kenneth P. Stampp. Den revisionistiske »skole« interesserede sig kun lidt for raceproblematikken, men Craven nævnte dog, at det republikanske parti var »a professed defender of Christianity, democra-

⁸ Blandt de »konspiratoriske« værker er især Henry Wilson: *History of the Rise and Fall of the Slave Power in America*, New York 1872, John A. Logan: *The Great Conspiracy: Its Origin and History*, New York 1886 og Joshua R. Giddings: *History of the Rebellion: Its Causes and Authors*, New York 1864, vigtige. Det væsentligste værk fra den »nationalistiske« skole er James Ford Rhodes: *History of the United States from the Compromise of 1850 to ... 1877*, Norwood (Mass.) 1892. Hovedværket for historikerne fra den »økonomiske« skole er Charles A. & Mary R. Beard: *The Rise of American Civilization*, New York 1927. For et værk i den »neo-nationalistiske« tradition, se f.eks. Dwight L. Dumond: *Antislavery Origins of the Civil War in the United States*, Ann Arbor 1939.

cy and progress,« som hvilede på »the moral assumptions of the [abolitionist] reformers,« og Stampf skrev i 1950 om de radikale antislaveripolitikere, at »in a very real sense it was this group which gave the Republicans their raison d'être, their driving force.«⁹

Der er forskellige årsager til den (i de fleste tilfælde) manglende sondring mellem abolitionister og antislaverifolk inden for de forskellige retninger (»skoler«) i historiografien. Historikerne havde enten fokus på andre forskelligheder eller fandt forskellen mellem grupperne irrelevant eller ikke-eksisterende.

Vurderingen af antislaveripolitikken efter 1960

Fra omkring 1960 ændredes billedet som nævnt. Historikerne begyndte at betvivle antislaverifolkenes moralske motiver. Blandt historikerne fra denne »moderne skole« fra 1960'erne, der så kritisk og skeptisk på de politiske antislaverifolk, finder man bl.a. Frederick J. Blue, James A. Rawley, Chaplain W. Morrison, Allan Peskin, Eugene H. Berwanger, Ronald G. Walters, Larry Gara og Leon Litwack. I 1970'erne blev synspunkterne (i en revideret form) videreført af f.eks. George M. Fredrickson.

Det var ingen tilfældighed, at historikerne i 1960'erne i langt højere grad begyndte at interessere sig for racetænkningen blandt slaverimodstanderne, samt at deres vurdering deraf blev mere kritisk. Flere af dem anførte direkte, at det var den sorte borgerrettighedskamp i 1960'erne, der sporede dem ind på emnet. Man så, hvad der skete i det omkringliggende samfund og søgte en forklaring på denne borgerrettighedskamps oprindelse. »The moral power of the modern crusade for black freedom forced some historians to take a fresh look at the abolitionist movement,« skrev Gerald Sorin i 1972, og i forordet til 1995-udgaven af James M. McPhersons *The Struggle for Equality* fra 1964 skrev forfatteren tilbageskuende: »During those years [1960'erne] I was struck by the parallels between the events of my time and those of exactly a century earlier: confrontation between North and South, 'massive resistance' to national law by Southern states, physical as well as rhetorical violence against blacks and whites trying to change Southern race relations, federal troops going into the South to enforce the freedom and civil rights

⁹ Avery O. Craven: *Civil War in the Making, 1815-1860*, Baton Rouge 1959, s. 28-29, 30-32 og 49 og Kenneth P. Stampf: *And the War Came: The North and the Secession Crisis, 1860-1861*, Ann Arbor 1950, s. 148-150.

of black people. These parallels spurred me to study the origins in the 1860s of what I witnessed and experienced in the 1960s.«¹⁰

Der er formentlig også en supplerende – historiografisk – forklaring på skiftet i vurderingen af antislaveripolitikken, der skal ses i forbindelse med den ovenfor skitserede samtidige politiske udvikling. I tiden efter Anden Verdenskrig, især fra 1960'erne og frem, har forskningen inden for området i mindre grad fokuseret på politikken på det nationale plan og har i stedet i stigende grad beskæftiget sig med lokalstudier. Racespørgsmålet blev kun sjældent diskuteret *direkte* (som hovedemne) i de nationale politiske fora, f.eks. Kongressen, i tiden op til Borgerkrigen. Inddragelsen af yderligere materiale i 1960'erne fra det mere lokale plan har derfor formentlig været med til at bringe raceproblematikken frem i lyset. I forbindelse hermed kommer man ikke uden om opblomstringen af den »etno-kulturelle skole« sidst i 1960'erne. Historikere fra denne retning vægtede lokale, kulturelle og sociale faktorer højt.¹¹

Af andre nye materialetyper og metoder, der i højere grad blev inddraget fra 1960'erne og frem, kan nævnes bl.a. statistik og computer- (dvs. datamat-) behandlede undersøgelser af valg- og afstemningsresultater. Det er dog uklart, om dette kan have påvirket vurderingen af raceholdningerne.

Antislaveripolitikkerne blev fra 1960'erne og frem ikke længere betragtet som værende drevet af en moralsk indignation. Tværtimod baserede politikerne deres modstand mod slaveriet og især mod dets ekspansion på den sorte befolknings underlegenhed i forhold til de hvide. Hertil kom frygten for den sociale kontakt mellem racerne. Historikerne lagde vægt på, at politikerne bestemt ikke søgte at identificere sig med abolitionisterne og disses ideer om lige rettigheder for alle amerikanere. Tilsvarende har man betonet skiftet fra den abstrakte modstand mod slaveriet til den mere konkrete og praktisk gennemførlige politiske kamp mod slaveriets udbredelse til de vestlige territorier, og man har i

¹⁰ Gerald Sorin: *Abolitionism: A New Perspective*, New York 1972, s. 19 og James M. McPherson: *The Struggle for Equality: Abolitionists and the Negro in the Civil War and Reconstruction*, Princeton 1995, s. ix. En anden årsag til den mere kritiske vurdering kunne være diskussionen mellem demokrater og republikanere i 1960'ernes USA, hvor rollefordelingen nærmest var den modsatte sammenlignet med situationen et århundrede i forvejen. Der kunne derfor i 1960'erne være god politisk mening i at rette et stød mod »det republikanske alibi«, (de republikanske) antislaveripolitikere før Borgerkrigen. Der skal lyde en tak til Carsten Due-Nielsen for at have henledt min opmærksomhed på dette aspekt.

¹¹ Et centralt værk fra denne retning er f.eks. Michael F. Holt: *Forging a Majority: The Formation of the Republican Party in Pittsburgh, 1850-1860*, New Haven 1969, der koncentrerer sig om det republikanske partis udvikling i Pittsburgh.

høj grad interesseret sig for den udbredte racisme i nordstaterne. Allan Peskin konkluderede f.eks., at »although the Northern states had rejected Negro slavery, they did not embrace the Negro,« og »in most Northern states the Negro was regarded as a nuisance at best, and at worst a menace to the prosperity of white working men.«¹²

Leon F. Litwack, som beskæftigede sig med Nordens behandling af frie sorte, var en af de første historikere, der fremførte det nye syn på antislaverifolkenes raceholdninger. Det fremgik bl.a., at »a firmly held belief in the superiority of the white race [was] [...] shared by an overwhelming majority of white Americans in both the North and the South,« og antislaveripolitikerne gik ikke ram forbi. Det republikanske parti blev beskrevet som »a white man's party devoted to the supremacy of the white race,« der gav udtryk for »rather clear opposition to racial equality.« Selv de politikere, som var fortalere for lige politiske rettigheder for sorte, kunne i følge Litwack »claim no immunity from prevailing racial theories and prejudices.«¹³

På baggrund af analyser af især konstitutionelle konventioner i de nye nordvestlige og vestlige stater og territorier var Eugene H. Berwanger også ganske klar i vurderingen af de nationale (republikanske) antislaveripolitikere: »Prejudicial statements expounded by the most radical and the most conservative Republicans clearly indicated that adherence to antislavery or anti-extension of slavery doctrines did not denote a lenient attitude toward free Negroes.« Politikerne havde kort og godt »no intension of uplifting the Negro or equalizing his place in society.« Berwanger mente, at både pro- og antislaverifolk gjorde brug af racistiske argumenter.¹⁴

Litwacks og Berwangers konklusioner blev støttet af James A. Rawley, der ud fra sin undersøgelse af begivenhederne i Kansas-territoret mente at kunne vise, at hele det amerikanske samfund før Borgerkrigen var gennemsyret af racisme: »It was a rare American who doubted the anthropological assumption of African inequality, an occasional one who favored legal equality, a nearly non-existent one who favored social equality. Even most abolitionists seemed ambivalent about racial equality,« skrev han. Vurderingen af det republikanske parti blev derfor ikke

¹² Allan Peskin: »Introduction« i John Malvin: *North into Freedom*, opr. 1879, genudgivet af Allan Peskin, Cleveland 1966, s. 2.

¹³ Leon F. Litwack: *North of Slavery: The Negro in the Free States, 1790-1860*, Chicago 1961, s. vii, 267, 271 og 272.

¹⁴ Eugene H. Berwanger: *Frontier Against Slavery: Western Anti-Negro Prejudice and the Slavery Extension Controversy*, Urbana 1967, s. 3-5, 123 og 137 og »Negrophobia in Northern Proslavery and Antislavery Thought«, *Phylon*, bd. 33, september 1972, s. 275.

overraskende, at partiet »intended to keep America a white man's country,« og »did not intend to emancipate the South's Negroes or promote racial equality.« At den første republikanske administration så rent faktisk frigav slaverne, tilskrev Rawley »an accident of war.«¹⁵

I følge James McPherson viste republikanerne »indifference and even hostility to equal citizenship for free Negroes,« og Larry Gara fastslog på baggrund af en klar skelnen mellem abolitionister og antislaverifolk at »none of the antislavery parties went so far as to embrace a clear-cut abolitionist program.«¹⁶

Frederick J. Blue undersøgte Free Soil-partiet, og han lagde vægt på freesoil'ernes blanding af (moraliske) principper og politiske kompromiser. Deres holdning til racespørgsmålet blev set i denne sammenhæng, og konklusionen blev derfor, at »only a few Free Soilers [...] were willing to talk about racial equality, and even they would not push it too hard and were always unwilling to consider any form of social contact with blacks.« Modstanden mod slaveriets ekspansion »relied as much on a desire to assure all white men equal opportunity as it did on their feeling that slavery was a moral evil.« Stort set var der tale om »a movement which ignored slavery in the South and ignored the free black in the North,« og en del freesoil'ere blev endog af Blue betegnet som »little more than office seekers.«¹⁷

Omkring 1970 og i det efterfølgende årti vandt en mere moderat vurdering indpas, idet man efterhånden også anerkendte, at der havde været antislaverifolk, der støttede de sortes kamp. Trods dette var den generelle vurdering imidlertid fortsat negativ.

En af de mest fremtrædende amerikanske historikere siden 1960'erne, Eric Foner, er den vigtigste eksponent for dette syn. Han konkluderede efter at have analyseret det republikanske partis ideologi i årtiet op til Borgerkrigen, at republikanerne i denne periode var »deeply flawed by an acceptance of many racial stereotypes,« men han mente, at partiet ikke desto mindre »recognized the essential humanity of the Negro, and demanded protection for certain basic rights.« »The mainstream of Republican opinion [...] asserted that free Negroes were human beings and citizens of the United States, entitled to natural rights of life, liberty, and property,« hed det yderligere, og i betragtning

¹⁵ James A. Rawley: *Race and Politics: »Bleeding Kansas« and the Coming of the Civil War*, Philadelphia 1969, s. 259-260, 268 og 269.

¹⁶ James M. McPherson: *The Struggle for Equality: Abolitionists and the Negro in the Civil War and Reconstruction*, Princeton 1964, s. 23-24 og GARA: »Who Was an Abolitionist«, s. 46.

¹⁷ Frederick J. Blue: *The Free Soilers: Third Party Politics, 1848-1854*, s. 101-102 og 290-291.

af det omkringliggende samfund betegnede Foner denne holdning som »more of a step forward than might appear.« Det var endda på trods af, at man ikke var villig til at give frie sorte fulde politiske rettigheder – og slet ikke social lighed.¹⁸

I 1980'erne vægtede flere nye studier af bl.a. Lawanda Cox og Stephen B. Oates atter egalitære ideer hos politiske antislaveriledere, f.eks. Lincoln. Dette kan ses i forlængelse af de mere moderate synspunkter der dukkede op i 1970'erne.¹⁹

Siden forskningsfeltets opblomstring i 1960'erne og 1970'erne er der blevet længere mellem de afgørende nye, store værker. I William E. Gienapps omfattende *The Origins of the Republican Party* fra 1987 blev raceaspektet behandlet på blot én ud af 564 sider. Den lidet overbevisende konklusion var, at »The importance of the race issue before the Civil War has been overstated.« Dette står i grel kontrast til f.eks. Berwangers og Rawleys tilgang til emnet.²⁰

Den »moderne skole«s meget negative vurdering af det politiske antislaverimiljø er fortsat dominerende, også her i 1990'erne, men to nye værker viser, at forskerne stadig er delt mellem denne vurdering og Foners standpunkt.

Konklusionen i det ene, James D. Bilottas *Race and the Rise of the Republican Party, 1848-1865*, er, at både Free Soil-partiet og det republikanske parti essentielt var racistiske lige fra deres opståen, men det anerkendes dog, at flere af historikerne fra den »moderne skole« »may have moved the balance too far in the direction of painting all Free Soilers and Republicans with the same racialist brush.« Ikke desto mindre stammer en stor del af Bilottas materiale fra samtidens videnskabelige (universitets) miljø og dets kontakter til ledende Free Soil'ere og republikanere, og han betoner derfor ivrigt den »videnskabelige« basis for datidens racisme. Følgelig gør Bilotta meget lidt ud af antislaveripolitiker-

¹⁸ Eric Foner: *Free Soil, Free Labor, Free Men: The Ideology of the Republican Party Before the Civil War*, New York 1970, s. 261, 290-292 og 296. En tilsvarende lettere positiv vurdering af Free Soil-partiet gav Foner udtryk for allerede i 1965 i »Politics and Prejudice: The Free Soil Party and the Negro, 1849-1852«, *Journal of Negro History*, bd. 50, december 1965, s. 240, 250 og 255. Foners arbejder har haft stor betydning inden for denne del af forskningen. F.eks. læner det vigtigste generelle værk om det politiske antislaveri, Richard H. Sewell: *Ballots for Freedom: Antislavery Politics in the United States, 1837-1860*, New York 1976, sig stærkt op ad hans synspunkter.

¹⁹ Se Lawanda Cox: *Lincoln and Black Freedom: A Study in Presidential Leadership*, Columbia (S. C.) 1981, især s. 3-32, og Stephen B. Oates: *Abraham Lincoln: The Man Behind the Myths*, New York 1984, især s. 68-75 og 100-119.

²⁰ William E. Gienapp: *The Origins of the Republican Party, 1852-1856*, New York 1987, s. 355.

nes »positive« sider på raceområdet og lægger sig altså klart i Rawleys og Berwangers baghjul.²¹

Foners synspunkt fik på den anden side fornyet støtte i Herbert Apthekers *Anti-Racism in U. S. History* fra 1992. Rawley og Berwanger »both exaggerated the significance of racism, omitted its opposition, and even inadvertently brought forward statistics shown to be faulty,« skrev Aptheker og pegede på flere anti-racistiske antislaveripolitikere. Flere af de selv samme politikere havde Rawley betegnet som racister.²²

Racetænkningen belyst ved kildeeksempler

Denne artikels rammer levner ikke plads til en uddybende gennemgang af kildematerialet. Et yderst beskedent, men dog illustrativt og repræsentativt udvalg fra forskellige steder i antislaverimiljøet synes imidlertid at aktualisere det spørgsmål, om det ikke skulle være på tide med en ny vurdering, der kombinerer elementer fra de to ovennævnte standpunkter og tilmed tillader en indpasning i et længere perspektiv. Det kunne være i den retning, forskningen vil bevæge sig de kommende år.

Nedenstående belyses antislaverimiljøets racetænkning kort gennem tre hovedeksempler: Ledende artikler fra den moderate republikanske avis *New-York Times* (et godt eksempel fra den politiske diskurs i samtiden), udpluk fra den republikanske 1860-kampagnebog *The Impending Crisis of the South* af Hinton Rowan Helper samt enkelte eksempler fra Kongressens debatter på området.

Antislaverimiljøet synes at have været præget af megen raceretorik, dvs. ord og vendinger, der stammede fra raceteoretikernes ordforråd, og som blev benyttet i både konkrete og abstrakte sammenhænge. Det blev derigennem utvetydigt slået fast, at slaveriet i det politiske antislaverimiljø også blev opfattet som et raceproblem. Hinton Rowan Helper omtalte f.eks. slaveriet som »The black veil,« »the black flag,« Sydens »ebony idol,« m.v. Han lagde i øvrigt ikke skjul på, at han propaganderede »the cause of the white man.«²³

²¹ James D. Bilotta: *Race and the Rise of the Republican Party, 1848-1865*, New York 1992, s. xviii og xix. Bilottas omfattende værk indledes i øvrigt med en mere uddybende historiografi, end der er plads i denne artikel.

²² Herbert Aptheker: *Anti-Racism in U. S. History: The First Two Hundred Years*, New York 1992, s. 159 og s. 174-175. For sammenligningen med Rawley, se *Ibid.*, s. 159 og Rawley: *Race and Politics*, s. 258.

²³ Helper: *The Impending Crisis of the South: How to Meet It*, opr. New York 1857, genudg. af George M. Fredrickson, Cambridge (Mass.) 1968, s. 44, 174, 175 og 352.

I mere konkrete sammenhænge tøvede antislaverimiljøet heller ikke med at tillægge den sorte og hvide race ganske specifikke indre og ydre karaktertræk, og som oftest blev racerne sat sammenlignende op over for hinanden. Den hvide race blev bl.a. forbundet med civilisation, fremskridt og virkelyst. *New-York Times* mente, at »commerce and civilization« måtte være »forever associated with [...] the industrial progress of our race,« og *The Impending Crisis* hæftede sig bl.a. ved, at »energetic white men« i reglen dannede »vigorous, industrious and thrifty communities.«²⁴

I modsætning hertil var sorte uciviliserede, dovne, umoralske, feje og i alle henseender den hvide race underlegne. Hinton Rowan Helper karakteriserede sorte mænd som »sluggish, awkward, and careless,« og sorte kvinder blev betegnet som »negro wenches,« der var »so ungraceful, stupid and filthy that no decent man would ever permit one of them to cross the threshold of their dwelling.« Overordnet mente han, at den sorte race endnu manglede at »take the initiatory step in the walks of civilized life.« For at illustrere den sorte races fejhed beskrev *New-York Times* endvidere et muligt slag mellem to sorte hære således: »When an engagement takes place, the fighting is confined to a volley from both sides, and a general scramble afterwards to get away – the party who lasts succeeds in escaping claiming the triumphant victory.« At man samtidig også tillagde den sorte race aggressive træk, generede ikke tilhængerne af raceideologien.²⁵

Et særligt træk i miljøets racetænkning var den hierarkiske raceopfattelse. Man mente, at racerne kunne inddeles i et passende hierarki med den hvide race øverst, den sorte nederst og blandede »latinske« racer derimellem. Eksempelvis gjorde *New-York Times* dette eksplicit i en sammenligning mellem sorte haitianere og indbyggerne i Den Dominikanske Republik, der i følge avisen var domineret af blandede racer. Dominikanerne var »a mongrel race,« men alligevel var det »equally certain that they are vastly superior in intelligence to their aggressive neighbors,« og »In industry – a qualification which neither people possess in a very eminent degree – the Dominicans are decidedly superior to the Haytiens.« Det var underforstået, at begge »racer« var den hvide race underlegen. Helper talte for det store flertal i antislaverimiljøet i sin bemærkning om, at »we do not believe in the unity of the races.« Han slog yderligere kort og godt fast, at »Nature had been pleased to do a trifle more for the Caucasian race than for the African,« og han priste

²⁴ *New-York Times*, 1. januar 1859 og Helper: *Impending Crisis*, s. 58 og 380.

²⁵ Helper: *Impending Crisis*, s. 182 og 380-381 og *New-York Times*, 14. januar 1859.

den hvide race for »its superiority.« I Kongressen var den slags udtalelser også helt almindelige. Den senere vicepræsident under Ulysses Grant, Massachusetts-senatoren Henry Wilson, der ellers tilhørte den radikale fløj i antislaverimiljøet, sagde bl.a., at »I do not believe in the equality of the African race with the white race, mentally or physically, and I do not think morally. I do not believe in the equality of the Indian race with us.«²⁶

En konsekvens af racehierarkiet og den underlegne sorte races dårlige raceegenskaber var, at blandinger mellem racerne måtte undgås. Racernes modsatrettede indre og ydre egenskaber kunne endda føre til racekonflikter eller egentlige krige mellem racerne. Helper citerede direkte Virginia-politikeren Charles James Faulkner for en udtalelse om, at »one race or the other must be exterminated,« og *New-York Times* nævnte f.eks., at årsagen til 1850'ernes mange uroligheder i Centralamerika var »the tendency to frequent intermarriages« og den deraf følgende »disproportion of the races.«²⁷

Ovenstående eksempelmateriale indikerer, at antislaverimiljøet i det grundlæggende udgangspunkt lå under for en racistisk tankegang, selv hvis denne defineres strengt biologisk-deterministisk som i indledningen. Man lagde vægt på både ydre og indre karaktertræk, og der tegnedes i reglen over én kam et lidet flatterende billede af sorte mennesker som værende grimme, uciviliserede, vilde, aggressive, impulsive, apatiske, naturligt dovne, feje, umoralske og uintelligente. Den hvide race tillagdes de modsatte raceegenskaber, og det generede ikke tilhængerne af ideologien, at der var flere logiske inkonsistenser deri.

Ikke desto mindre tyder alt på, at det i tilgift hertil var en udbredt opfattelse i hele antislaverimiljøet, at den sorte race havde krav på visse basale (»naturlige«) juridiske rettigheder. Dette var f.eks. det vigtigste tema i Kongressens debatter i forbindelse med optagelsen af vestkyststaten Oregon i 1858-59. Den nye stats foreslåede forfatning forhindrede sorte i bl.a. at anlægge sager ved domstolene. Det vendte et stort flertal af republikanerne sig imod, og temaet var vigtigt nok til, at et flertal af antislaveripolitikere stemte imod optagelsen af en stat, hvor slaveri-eti ellers var forbudt.²⁸

²⁶ *New-York Times*, 14. januar 1859, Helper: *Impending Crisis*, s. 184 og *Congressional Globe: The Official Proceedings of Congress*, 36th Cong., 1st Session, Washington D.C. 1859-1861, s. 1684-1685.

²⁷ Helper: *Impending Crisis*, s. 176 og *New-York Times*, 14. februar 1859 (ikke en ledende artikel).

²⁸ Debatteerne findes i *Congressional Globe*, 35th Cong., 1st Session, s. 1963-1970 og s. 2203-2209 og 2nd Session, s. 943-955, 968-991 og 1004-1011 og *Appendix to the Congressional Globe*, 35th Cong., 2nd Session, s. 107-110, 121-125 og 169-171.

Man anerkendte også sorte som mennesker og viste sympati over for de enkelte slaver i Syden, som man mente burde beskyttes på visse grundlæggende områder, f.eks. gennem forbud mod familieadskillelser og anerkendelse af sortes ejendomsret. *New-York Times* tog stærk moralsk afstand fra slavehandlen og anerkendte, at selv den sorte selvudnævnte haitianske kejser Faustin Soulouque, som avisen ellers i tide og utide lagde for had af andre årsager, »must be admitted to be a man and a brother.« Tilsvarende understregede Helper, at de sorte slaver var »men, not merchandize,« og at de derfor havde krav på erstatning som følge af de lidelser, slaveriet havde påført dem. Det var dog hensynet til den hvide race, der måtte komme i første omgang. Sorte, asiater, indianere o.lign. måtte være »subject to the laws of the white community in the midst of which they dwell,« som lederskribenterne på *New-York Times* formulerede det. Så længe dette var tilfældet, havde de imidlertid også krav på beskyttelse.²⁹

Uafhængighedserklæringen spillede en stor rolle i det politiske miljø i 1850'erne, og Helper citerede den næsten ordret, idet han gjorde opmærksom på at »all men,« og dermed også den sorte befolkning, »are endowed with certain inalienable rights; that among these, are life, liberty, and the pursuit of happiness.« Han ønskede dertil at »establish liberty and equal rights throughout the land.«³⁰

Det var dog en særlig praktisk fortolkning af Uafhængighedserklæringen, man baserede sin racepolitik på. Det republikanske medlem af Repræsentanternes Hus, John A. Bingham, formulerede det måske mest præcist: »Nobody proposes or dreams of political equality any more than of physical or mental equality.« »This government rests upon the absolute equality of natural rights amongst men. There is not, and cannot be, any equality in the enjoyment of political or conventional rights, because that is impossible.« Uafhængighedserklæringens »inalienable rights« gjaldt altså kun basale, juridiske og andre »naturlige« rettigheder. Hvad angik politiske og sociale rettigheder, kunne man frit differentiere blandt racerne, og den sorte race blev ikke fundet værdig til at få del heri.³¹

De grundlæggende juridiske rettigheder, som man ønskede at tildele den sorte befolkning, forhindrede heller ikke, at man kunne indskrænke de sortes frie bevægelighed (inddæmningspolitik), racedele offent-

²⁹ *New-York Times*, 17. januar, 8. februar og 2. og 5. marts 1859 og Helper: *Impending Crisis*, s. 83, 140, 156, 178 og 180-182.

³⁰ Helper: *Impending Crisis*, s. 28 og 179.

³¹ *Congressional Globe*, 35th Cong., 2nd Session, s. 985.

lige faciliteter (segregationspolitik) eller tale for mere eller mindre tvungen deportation til Afrika eller Centralamerika (kolonisationspolitik, den ultimative raceadskillelsesmodel). Helper skrev f.eks., at »we long to see the day arrive when the [negroes] shall have entirely receded from their uncongenial homes in America, and given full and undivided place to the [whites],« og senator Preston King postulerede, at »it is the interest of both races that we should live separate.« Tildelingen af rettigheder måtte med andre ord underordnes raceideologien.³²

Der er meget, der tyder på, at den senere republikanske præsident Abraham Lincoln – manden, der i 1863 tøvede frigav slaverne – var karakteristisk for den »gennemsnitlige« antislaveripolitiker på raceområdet i tiden umiddelbart før Borgerkrigen.

Hans holdning fremgår bl.a. af en tale holdt i Ottawa, Illinois, d. 21. august 1858. Heri sagde han opsummerende: »I have no purpose to introduce political and social equality between the white and the black races. There is a physical difference between the two, which in my judgement will probably forever forbid their living together upon the footing of perfect equality, and inasmuch as it becomes a necessity that there must be a difference, I [...] am in favor of the race to which I belong, having the superior position. I have never said anything to the contrary, but I hold that notwithstanding all this, there is no reason in the world why the negro is not entitled to all the natural rights enumerated in the Declaration of Independence, the right to life, liberty and the pursuit of happiness. [...] I hold that he is as much entitled to these as the white man. I agree [...] he is not my equal in many respects – certainly not in color, perhaps not in moral or intellectual endowment. But in the right to eat the bread, without the leave of anybody else, which his own hand earns, *he is my equal and [...] the equal of every living man.*« Altså en grundlæggende racisme med mange fordomme, men samtidig en lige så grundlæggende tro på den sorte befolknings *naturlige* rettigheder: Basale menneskerettigheder og krav på en retfærdig behandling. Det ser ud til, at flertallet i det politiske antislaverimiljø har kunnet tilslutte sig denne centrale udtalelse.³³

³² Helper: *Impending Crisis*, s. 299 og *Congressional Globe*, 35th Cong., 1st Session, s. 2207.

³³ Roy P. Basler et al. (eds.): *The Collected Works of Abraham Lincoln*, bd. 3, New Brunswick 1959, s. 16. Kursiv i kilden. I øvrigt om Lincolns holdninger på raceområdet, se f.eks. George M. Fredrickson: »A Man but Not a Brother: Abraham Lincoln and Racial Equality«, *Journal of Southern History*, bd. 31, februar 1975, s. 39-58, og Don E. Fehrenbacher: »Only His Stepchildren: Lincoln and the Negro«, *Civil War History*, bd. 20, december 1974, s. 293-310.

Konklusion

Racismen var det grundlæggende udgangspunkt, men alt tyder altså på, at der i miljøet var en ligeså grundlæggende, udbredt tro på, at den sorte race havde krav på visse basale naturlige rettigheder. Disse rettigheder bestemtes og begrænsedes dog af det racistiske udgangspunkt, og en følge deraf blev den til lejligheden opfundne særlig praktiske fortolkning af Uafhængighedserklæringen med sondringen mellem *naturlige* rettigheder og (sociale og politiske) borgerrettigheder, som Lincoln blandt andre gav udtryk for. Der synes at have været en udbredt konsensus i antislaverimiljøet om de naturlige rettigheder; en »mindste fællesnævner«, som langt de fleste i det politiske antislaverimiljø kunne samles om – ligesom non-extension-politikken var det.

Jf. det ovenstående er James Rawley og Eric Foner gode eksempler for de to retninger, der i dag er grundlaget for historikernes fortsatte uenighed. Illustrerende skrev Rawley bl.a., at »notwithstanding that some [Republicans] spoke for ultimate emancipation, few contemplated extending as much as legal equality for Negro freedmen.« På den anden side skrev Foner, at »To a large extent, these [Republican] expressions of racism were political replies to Democratic accusations rather than gratuitous insults to the black race.«³⁴ På baggrund af bl.a. ovenstående eksempler har ingen af dem helt ret. Racismen og race-tænkningen var ikke kun fraser og floskler i et politisk miljø. Det var et helt grundlæggende element i antislaverimiljøets anskuelse. Det var anerkendelsen af den sorte befolknings basale, »naturlige« rettigheder imidlertid også, og dette sidste er ganske væsentligt.

De to elementer havde dog ikke samme vægt. Man må sige, at i både teori og praksis blev der argumenteret for *ulighed* mellem racerne ud fra et racistisk udgangspunkt. Disse ulighedstanker bestemte og begrænsede ligheden. Kort før Borgerkrigen og under et årti før radikal borgerrettighedslovgivning så dagens lys, var det republikanske parti – den absolut vigtigste del af det politiske antislaveri – ikke indstillet på at give den sorte befolkning lige borgerrettigheder, og på nær trods alt kun ganske få elementære menneskerettigheder var man ikke villig til at kæmpe de sortes sag.

Set i et længere perspektiv er dette med til at understrege selve Borgerkrigens helt afgørende betydning, hvis man vil forklare den vidtgående udvikling i Reconstruction-perioden. På baggrund af den skitserede raceholdning i miljøet i 1850'erne er det meget vanskeligt at

³⁴ Rawley: *Race and Politics*, s. 273, og Foner: *Free Soil, Free Labor, Free Men*, s. 266.

forestille sig sidstnævnte udvikling gennemført uden krigen og den vrede mod Syden, som den førte med sig i de frie stater.

Som følge af raceideologiens stærke stilling inden for antislaverimiljøet og det amerikanske samfund i det hele taget i midten af det 19. århundrede er det endvidere ikke svært at forstå, hvorfor lovgivningen efter Borgerkrigen slog fejl. Det ovenstående har dog også givet et fingerpeg om udgangspunktet for, at den overhovedet kunne gennemføres: Det politiske antislaverimiljøes konsensus om den sorte races grundlæggende rettigheder.